

Banka e Shqipërisë

ANALIZA E NDËRMJETËSIMIT FINANCIAR

TREMUJORI I-2013

ERJONA SULJOTI, SOFIKA NOTE, OLTA MANJANI
DEPARTAMENTI I POLITIKËS MONETARE

PRILL 2013

Pikëpamjet e shprehura në këtë material janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Bankës së Shqipërisë.

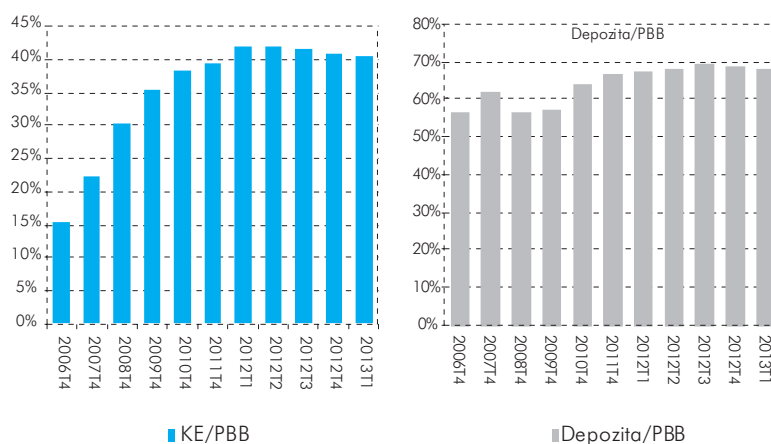
P Ë R M B A J T J A

1.	<i>BANKAT DHE AKTIVITETI NDËRMJETËSUES</i>	4
2.	<i>ECURIA E NDËRMJETËSIMIT</i>	6
	2.1 <i>NDËRMJETËSIMI NË LEKË</i>	6
	2.2 <i>NDËRMJETËSIMI NË VALUTË</i>	8
3.	<i>ECURIA E ELEMENTEVE JOKOSTO NË NDËRMJETËSIM</i>	12

1. BANKAT DHE AKTIVITETI NDËRMJETËSUES

Sistemi financiar shqiptar përbëhet nga 16 banka tregtare dhe institucione të tjera financiare si shoqëritë e kursim-kreditit, fondet private të investimit dhe korporata të tjera financiare. Megjithatë struktura e sistemit financiar vijon të mbizotërohet nga sektori bankar, i cili aktualisht përbën mbi 90% të totalit të aktiveve të sistemit. Kështu, pjesa më e madhe e ndërmjetësimit financiar në ekonomi mbulohet nga sektori bankar ndaj dhe termat “ndërmjetësim financiar” dhe “ndërmjetësim bankar” përdoren në mënyrë të përkëmbyer. Ecuria e ndërmjetësimit financiar diktohet kryesisht nga aktiviteti depozitues dhe kreditues. Sistemi bankar luan rolin kryesor në ndërmjetësimin e fondeve nga agjentët ekonomikë në rolin e kursimtarëve – kryesisht individët – tek përdoruesit e këtyre fondeve si bizneset private dhe individë të tjerë.

Grafik 1. Kredia për ekonominë dhe depozitat në raport me PBB-në, (në %).

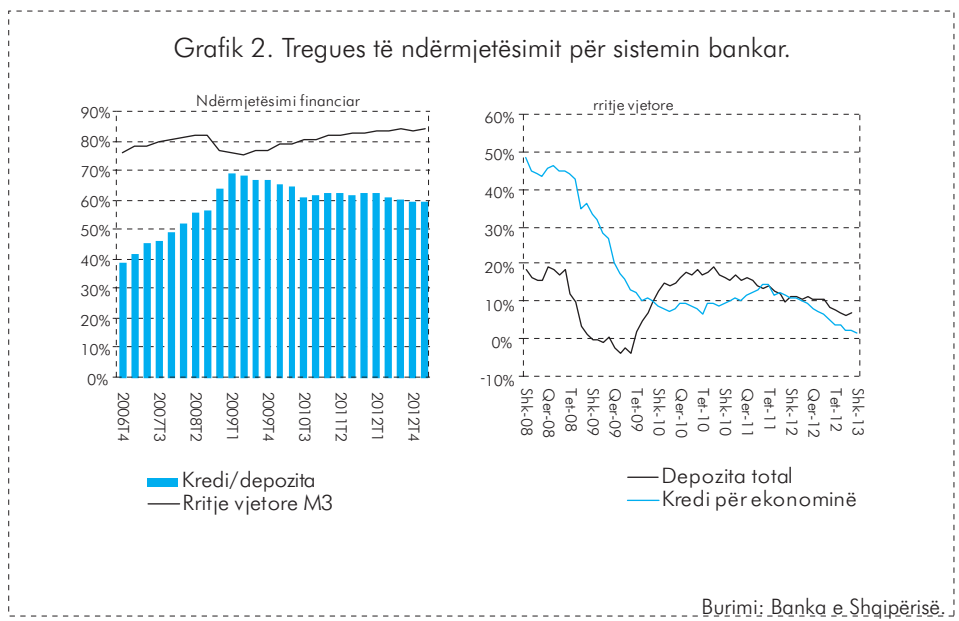
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Treguesit e ndërmjetësimit financiar gjatë tremujorit të parë të vitit 2013¹ kanë regjistruar një tendencë të lehtë rënëse. Raporti i depozitave ndaj PBB-së shënon 68.7% në muajin shkurt kundrejt 68.9% në fund të tremujorit të kaluar. Ndërsa raporti i kredisë për ekonominë ndaj prodhimit të brendshëm bruto shënon një normë prej 40.6% në muajin shkurt, ose rreth 0.5p.p. më poshtë se në fund të vitit. Pakësimi i financimit me kredi të ekonomisë nga sektori bankar vijon të diktohet si nga faktorë të kërkesës dhe të ofertës. Në kuadrin e zhvillimeve të përgjithshme makroekonomike, ku ecuria e aktivitetit ekonomik mbetet e plogësht, dhe si pasojë e faktorëve psikologjikë lidhur me pasiguritë e perceptuara për zhvillimet ekonomike në të ardhmen, kërkesa

¹ Të dhënat më të fundit monetare në analizë i përkasin periudhës janar-shkurt '13.

për mjete monetare e agjentëve ekonomikë vlerësohet e ulët. Ndërkohë, nga ana e ofertës, megjithëse të mirëkapitalizuara dhe likuide, bankat vijojnë të mbajnë të shtrënguara kushtet e kreditimit dhe të jenë mjaft përzgjedhëse ndaj projekteve që mbulojnë me financim. Shfrytëzimi i ulët i këtij likuiditeti për ndërmjetësimin e fondeve në kanalin e kredisë ka vijuar të nxisë mbajtjen e fondeve në formën e mjeteve valutore neto.

Ndërmjetësimi financiar – i matur si raport i kredisë ndaj depozitave të sistemit bankar – ka rezultuar i ulët dhe thajse në të njëjtat nivele të tremujorit të kaluar, por me një tendencë të lehtë rënëse. Por megjithëmonetizimin në rritje, në fund të muajit shkurt sistemi bankar rezulton të ketë ndërmjetësuar rreth 59.1% të fondeve nga depozitat, në kredi për ekonominë, ose 0.5 p.p. më pak se në fund të vitit. Kjo rënie në normën e ndërmjetësimit ka ardhur kryesisht si pasojë e kursimeve më të larta të agjentëve ekonomikë në depozita – raporti i depozitave ndaj parasë së gjerë qëndron në rreth 83.4% në muajin shkurt –kundrejt kërkesës së ulët për financim me kredi nga sistemi bankar. Kështu, në muajin shkurt, rritja vjetore e depozitave totale ishte 6.1%, duke qëndruar pranë nivelit të fundvitit 2012. Kjo ecuri është pranë mesatares afatgjatë të zgjerimit vjetor të depozitave në total të sistemit bankar në 10 vitet e fundit (duke përjashtuar periudhën 2008-2009). Nga ana tjetër, ritmet e rritjes vjetore të portofolit të kredisë kanë vazhduar të reduktohen. Në muajin shkurt ky portofol ishte vetëm 1.7% më i lartë se një vit më parë. Ky nivel përbën edhe normën më të ulët historike të rritjes së portofolit të kredisë në 10 vitet e fundit.

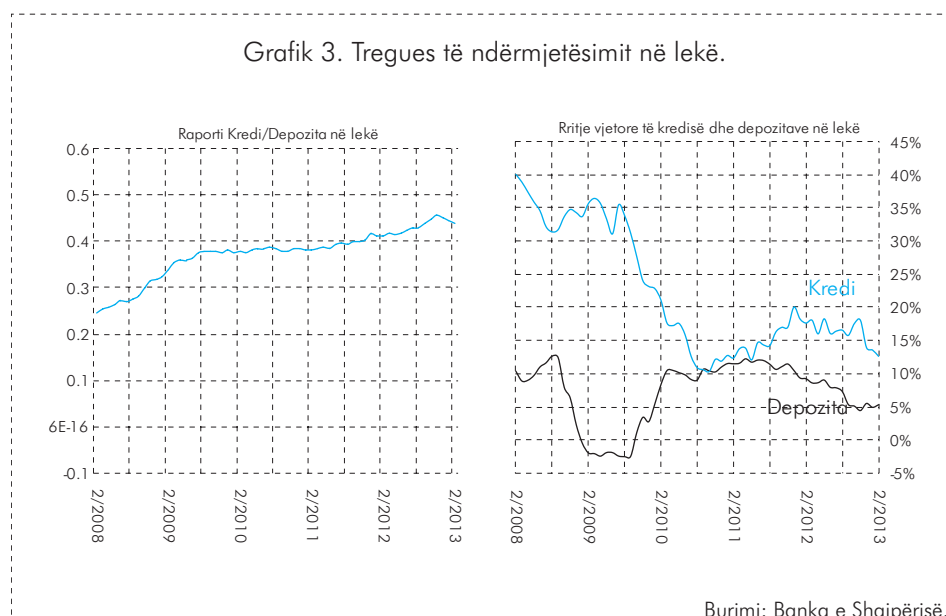

2. ECURIA E NDËRMJETËSIMIT

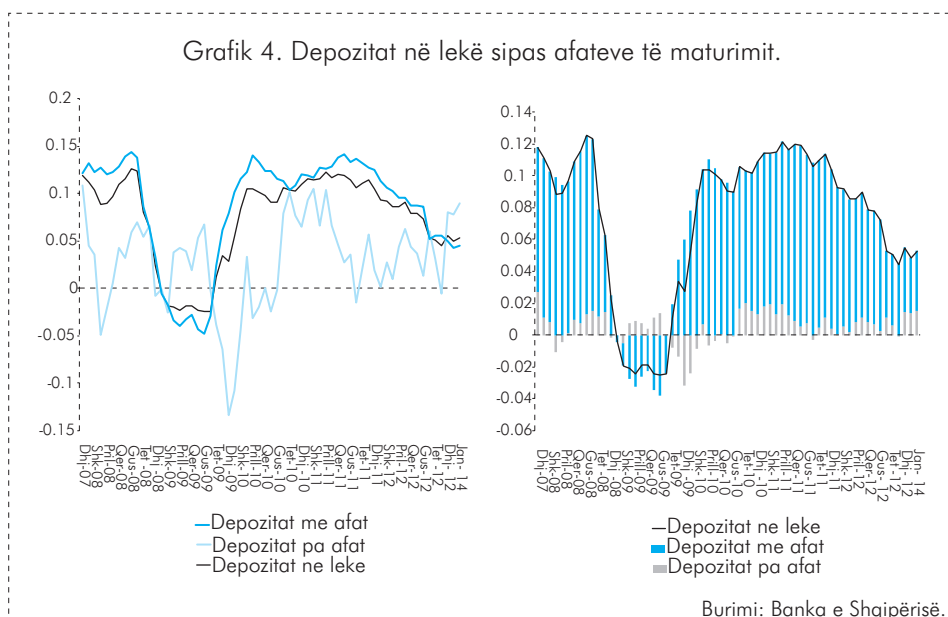
Aktiviteti ndërmjetësues në dy muajt e parë të vitit 2013 është karakterizuar nga ecuri e mirë e depozitave, por mobilizim i ulët i tyre në kredidhënie. Kredia për ekonominë është shfaqur e plogësht, në reflektim të kërkesës së ulët të agjentëve ekonomikë dhe sjelljes konservatore të bankave, të shprehur në kushte të shtrënguara të kreditimit. Marzhet e ndërmjetësimit kanë patulhatshmëri të lartë mujore dhe janë ndikuar nga kredia e pakët dhe norma të luhatshme të interesit të kredisë, por në terma mesatarë ata qëndrojnë në nivele më të ulëta se një vit më parë. Pjesa më e madhe e elementëve jokosto të kushteve të kreditimit vijon të veprojë në kahun shtrëngues, veçanërisht për kreditë për biznese.

2.1 NDËRMJETËSIMI NË LEKË

Ndërmjetësimi në monedhën vendase është ngadalësuar në tremujorin e parë të vitit 2013. Në fund të muajit shkurt, raporti kredi/depozita në lekë shënoi 44.0%, duke rënë me 1.1 pikë përqindje kundrejt fundit të vitit të kaluar. Rënia e raportit të ndërmjetësimit në lekë në dy muajt e fundit ka ardhur si pasojë e ngadalësimit të kredisë në lekë.

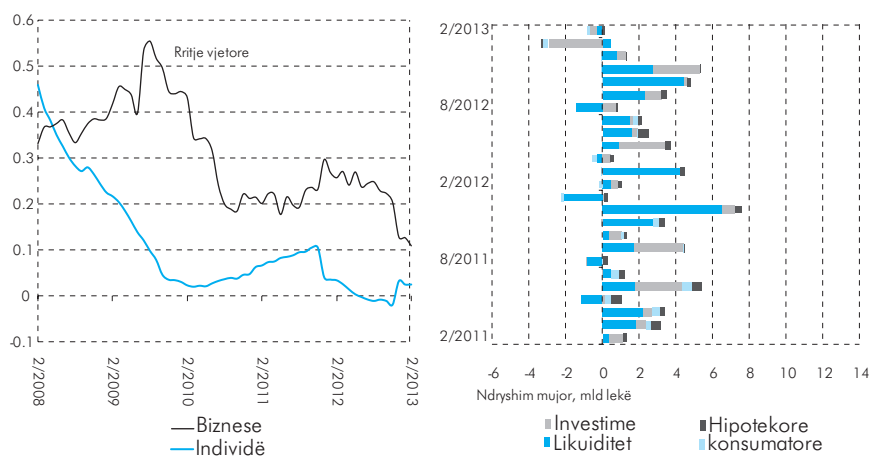
Depozitat në lekë në tremujorin e parë të vitit 2013, kanë shfaqur një performancë lehtësisht më të mirë se në tremujorin e fundit të vitit 2012, me një rritje vjetore prej 5.3%. Ecuria e mirë e kreditimit në lekë si dhe rritja e kërkesës për financim të qeverisë në dy muajt e parë të vitit kanë ndihmuar në qarkullimin/ krijimin e parasë në lekë nëekonomi. Sipas afateve të maturimit, performanca e mirë e depozitave në lekë është mbështetur nga depozitat pa afat në lekë, të cilat kanë mbajtur norma rritjeje vjetore të larta në 8.9% në muajin shkurt. Kjo ecuri e depozitave në lekë është ndikuar kryesisht nga depozitat e bizneseve pa afat, të cilat shfaqin luhatshmëri të lartë gjatë vitit. Kurse depozitat në lekë meafat janë rritur 4.5% vit mbi vit, të përkrahura nga një rritje e moderuar por e qëndrueshme e depozitave të individëve me afat në lekë.

Kredia në lekë ka qenë nxitësi kryesor i kredisë gjatë vitit të kaluar, e orientuar kryesisht në segmentin e kreditimit të bizneseve. Megjithatë, në dy muajt e parë të këtij viti ajo është ngadalësuar ndjeshëm. Gjatë kësaj periudhe, stoku i saj ka rënë me 3.6 miliardë lekë, pjesa më e madhe e së cilës ishte kredi për investime. Rritja vjetore e saj në fund të muajit shkurt rezultoi 12.6%, duke rënë me 1.3 pp kundrejt fundit të vitit të kaluar dhe me 5.0 pp në krahasim me të njëjtën periudhë të një viti më parë.

Kostoja e ndërmjetësimit në lekë, është shfaqur e luhatshme në dy muajt e parë të vitit. Kështu, pasi u ul në 5.35 pikë përqindje në muajin janar, ajo u rrit ndjeshëm në 7.29 pikë përqindje në muajin shkurt. Në prani të tendencës rënëse të normës së interesit të depozitave, luhatshmëria e saj është shkaktuar kryesisht nga luhatjet në normat e interesit të kredisë. Në kushtet e nivelit të ulët të kredisë së re, norma mesatare e interesit është ndikuar ndjeshëm nga kredi me karakteristika të veçanta të rrezikut dhe kthimit. Në terma mesatarë vjetorë, në krahasim me një vit më parë, norma e interesit për kredinë në lekë ka shënuar rënie më të madhe se ajo e depozitave, duke rezultuar në rënie të kostonë së ndërmjetësimit në lekë gjatë kësaj periudhe.

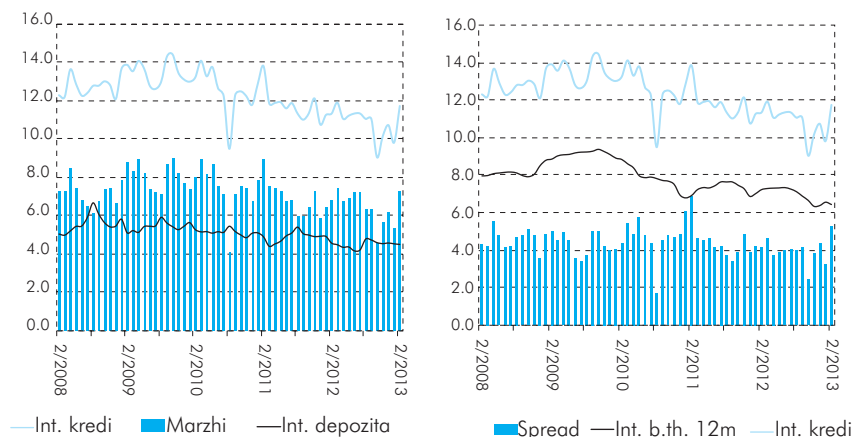
Grafik 5. Ecuria e aktivitetit kreditues në lekë.

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Luhatshmëria e normave të interesit të kredisë në lekë në dy muajt e parë të vitit është pasqyruar edhe në diferencën e tyre me yield-et e bonove të thesarit 12-mujore. Pas rënies të shënuar pas tremujorit të parë të vitit të kaluar, spread-i mesatar në këta dy muaj rezultoi 4.3 pikë përqindje, duke qëndruar në nivelet e një viti më parë.

Grafik 6. Ecuria e kostos së ndërmjetësimit në lekë*.

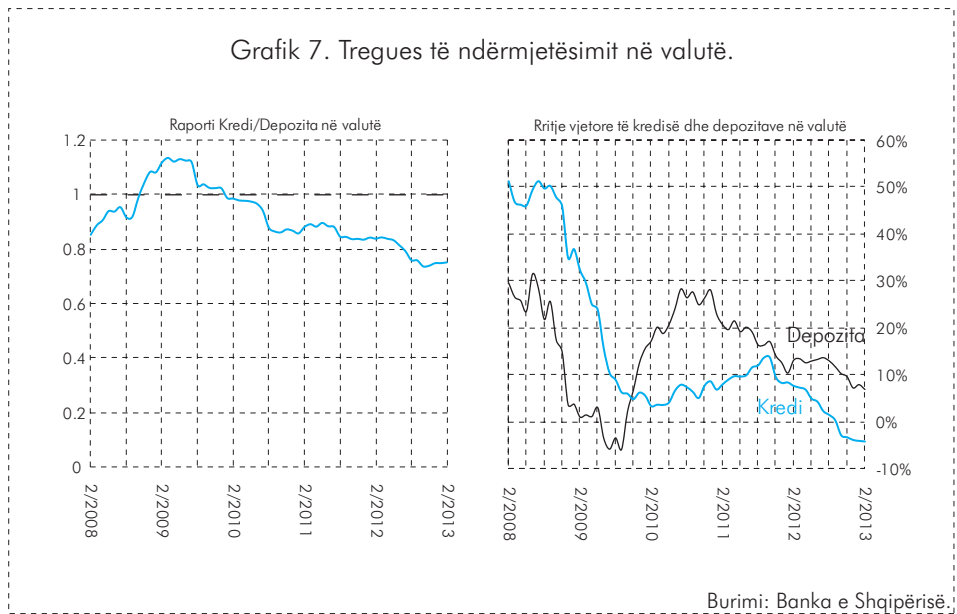
*Marzhi llogaritet si diferencë mes normave të interesit të kredisë dhe atyre të depozitave. Spread-i llogaritet si diferencë mes normës së interesit të kredisë/depozitave dhe asaj referencë (bono thesari 12-mujore për lekun dhe Euribor 12-mujor për euron).

Burimi: Banka e Shqipërisë.

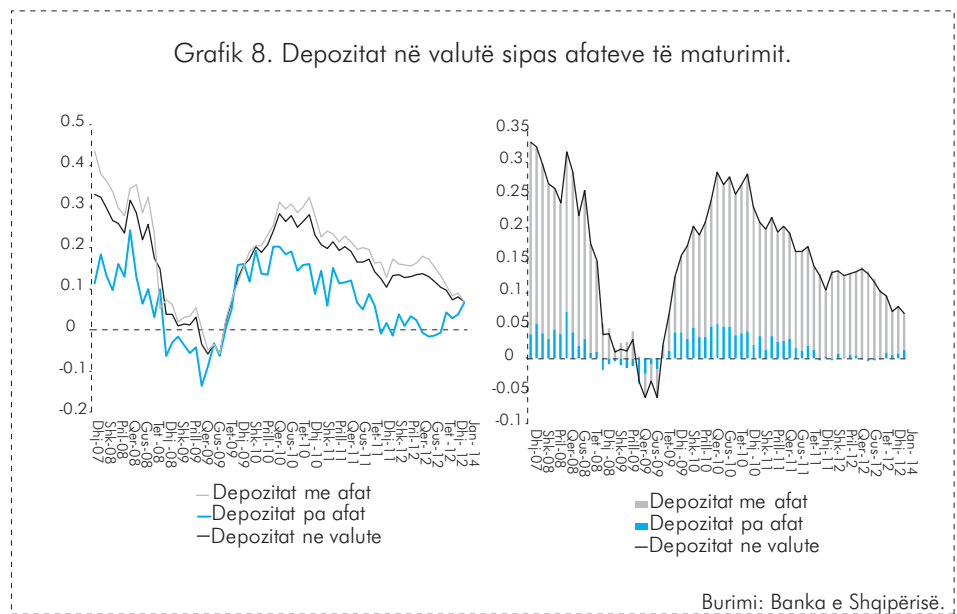
2.2 NDËRMJETËSIMI NË VALUTË

Aktiviteti ndërmjetësues në monedhë të huaj, pasi shënoi rënie në tremujorin e katërt të vitit 2012, mbeti thuajse ipandryshuar në tremujorin e parë të vitit 2013. Raporti kredi/depozita në fund të muajit shkurt rezultoi 75.1%, duke rezultuar 8.7 pikë përqindje më i ulët në krahasim me një vit më parë. Rënia e ndërmjetësimit në valutë gjatë vitit të kaluar ka ardhur kryesisht si

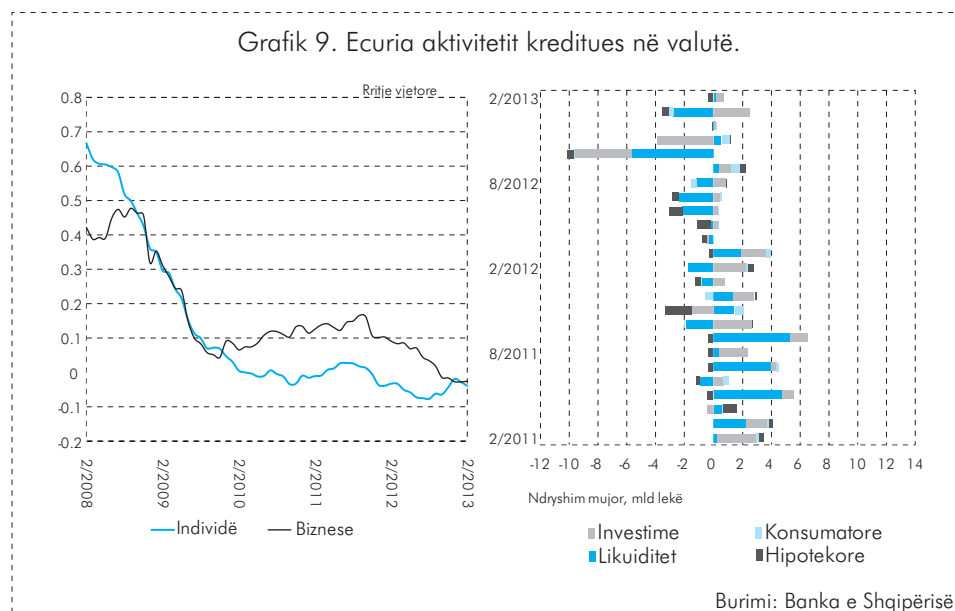
pasojë e rënies së kredisë në valutë. Ndërkohë, ruajtja e niveleve të ulëta të ndërmjetësimit në muajt e fundit është shkaktuar edhe nga ngadalësimi i rritjes së depozitave në monedhë të huaj.

Ritmet e rritjes vjetore të depozitave në valutë janë ngadalësuar më tej në tremujorin e parë të vitit 2013, duke shënuar 6.9%. Ky ngadalësim ka reflektuar krahas flukseve më të ulëta valutore nga jashtë, edhe krijimin më të pakët në monedhë të huaj, si pasojë e ecurisë së dobët të kredisë në valutë. Gjithashtu në 3 muajt e fundit kjo ecuri është ndikuar edhe nga zhvendosja e investimeve të kursimeve në valutë të individëve në institucioneve të tjera financiare jobanka. Kontributin kryesor në zgjerimin e depozitave në valutë e japin depozitat me afat të individëve, edhe pse ky kontribut ka ardhur duke u reduktuar që prej korrikut të vitit të kaluar. Ndërkohë në dy muajt e parë të vitit 2013, përmirësimi i normës vjetore të depozitave pa afat në valutë, në 6.7%, është mbështetur në rritjen e depozitave pa afat të individëve.

Kredia në valutë ka vijuar të shfaqë një ecuri të dobët në dy muajt e parë të vitit. Teprica e saj është tkurrur me 0.6 miliardë lekë në këtë periudhë. Ndonëse është regjistruar një rritje e kredisë për investime në valutë në këta dy muaj, ajo nuk ka arritur të balancojë tkurrjen e llojeve të tjera të kredisë në valutë. Reduktimi i vazhdueshëm i portofolit të kredisë në valutë është reflektuar në thellimin e tkurrjes vjetore të saj. Në fund të muajit shkurt, ajo është 4.2% më e ulët se një vit më parë.

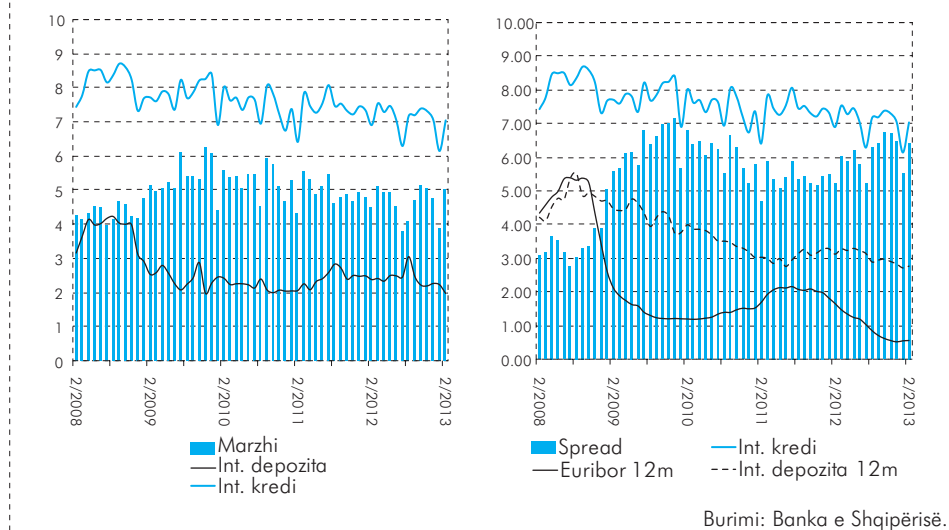

Ecuria e dobët e kreditimit në valutë është e pranishme si tek bizneset, ashtu edhe tek individët. Përveç kërkesës së ulët dhe kushteve të shtrënguara që kanë karakterizuar ecurinë e përgjithshme të kreditimit, ecuria e dobët e kredisë në valutë ka reflektuar edhe një zhvendosje të preferencave të klientëve nga monedhat e huaja tek monedha vendase. Ky fenomen ka qenë më i dukshëm në kreditë hipotekare për individë dhe kreditë për qëllime likuiditeti të bizneseve.

Kostoja e ndërmjetësimit në euro² në muajt janar dhe shkurt është shfaqur gjithashtu e luhatshme, duke u ndikuar nga lëvizjet në normat e interesit të kredisë në mënyrë të ngjashme si edhe kostoja e ndërmjetësimit në lekë. Kështu, në muajin janar, ajo rezultoi 3.88 pikë përqindje, duke rënë me mbi 1 pikë përqindje nga mesatarja e vërejtur në tremujorin e katërt të vitit të kaluar. Rënia e ndjeshme e saj është ndikuar nga norma veçanërisht e ulët e një kredie preferenciale. Në muajin shkurt, norma mesatare e interesit të kredisë u rrit sërish, duke iu afruar niveleve të muajve të mëparshëm. Nga ana tjetër, norma mesatare e interesit të depozitave ka vijuar të bjerë në muajt janar dhe shkurt, duke reflektuar edhe situatën e mirë të likuiditetit në monedhë të huaj.

² Veprimtaria e bankave në valutë mbizotërohet nga aktiviteti i tyre në euro, i cili zë më shumë se 80% të aktivitetit në valutë.

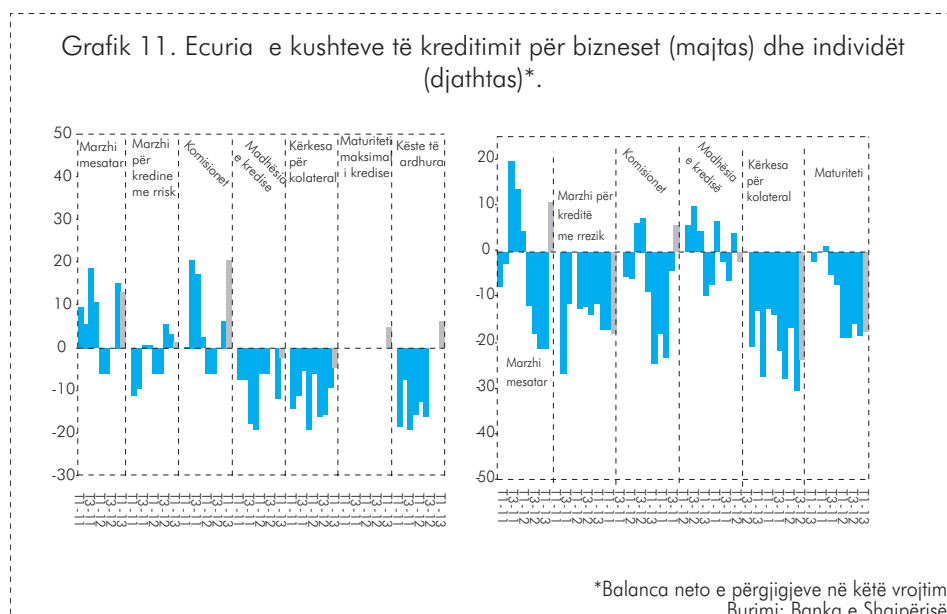
Grafik 10. Ecuria e kosos së ndërmjetësimit në euro.

Normat e interesit për monedhën euro në vend mbeten ndjeshëm më të larta nga ato në tregjet ndërkombëtare, në reflektim të tipareve strukturore të tregut vendas. Megjithatë, ulja e normave të interesit për depozitat në euro në vend, e vërejtur në tremujorin e fundit të vitit të kaluar dhe në muajt e parë të këtij viti, është reflektuar në ngushtimin e kësaj diference. Një ecuri e tillë krijon premisat edhe për rënie të normës së interesit të kredisë në këtë monedhë në të ardhmen.

3. ECURIA E ELEMENTEVE JOKOSTO NË NDËRMJETËSIM

Vrojtimi i aktivitetit kreditues i kryer në tremujorin e parë të këtij viti tregon njështrëngim të mëtejshëm të kushteve të kreditimit për bizneset, për të gjitha llojet e kredive. Ndërkohë, kushtet e kreditimit për individë kanë shënuar një lehtësim të vogël për kreditëhipotekare, por janë shtrënguar për atokonsumatore. Një pjesë e mirë e elementëvejokostonë kushtet e kreditimit vijon të veprojnë në kahun shtrëngues, veçanërisht për bizneset.

Standardet e kreditimit për bizneset kanë vijuar të shtrëngohen në tremujorin e parë të këtij viti, por në një masë më të ulët se në tremujorët e mëparshëm. Të gjithë elementët jokosto të këtyre kushteve kanë vepruar në kahun shtrëngues. Ndër to, kërkesat për kolateral dhe maturiteti maksimal i kredisëmbeten dy kriteret me efektin më të madh shtrëngues në kushtet e kreditimit për biznese.

Kushtet e financimit për individët, pasi mbetën të pandryshuara për tre tremujorët e fundit të vitit 2012, shënuan një lehtësim marzhinal në tremujorin e parë të këtij viti. Lehtësimi i kushteve të financimit, krahas elementëve kosto (normë interesi, komisione), është realizuar nëpërmjet maturitetit maksimal të kredisëdhe raportit të këstit me të ardhurat. Dy elementët e tjerëjokosto të kushteve të kreditimit, madhësia e kredisëdhe kërkesat për kolateral mbeten në kahun shtrëngues, por në një masë më të ulët se në tremujorin e mëparshëm.